

Az irodalomtanítás, a teniszlabda és a gyufaszálak

Kooperatív technikák a magyartanításban

Herold Eszter

Dr. Hetényi Géza Humán Szakközépiskola

Budapest

2009-01-12

1. ISMERETBŐVÍTŐ ÓRA BALASSI BÁLINT MUNKÁSSÁGÁRÓL

	<p>Cél: Ismeretek bővítése, meglévő információk mozgósítása, tankönyv adekvát anyagának csoportos feldolgozása</p> <p>Idő-eredmény arányrendszerében elfoglalt szerep: valamelyest lassúbb folyamat, mint a hagyományos frontális órarendezés, a tőlünk időben meglehetősen távol eső, az érdektelenség és pontatlanság homályába vesző tények karakterizálására, életre keltése, a diákok saját és valóságos élményhez juttatása azonban sikerrel megtörténhet.</p> <p>Fejlesztésre szánt készségek: fantázia, memória, szövegértés</p> <p>Ajánlott életkor: 15-16 év</p> <p>Helyszín: Tágas tanterem, csoportmunkára kialakított pad együttesekkel. Tudnunk kell előre, hány fős csoportjaink lesznek, ennek megfelelően kell meglévő iskolapadjainkból kis munkaszigeteket alkotni. E munkát célszerű elvégezni már a tanórát megelőző szünetben. Még hatékonyabb a kooperatív oktatás, ha az iskola eleve rendelkezik erre a munkaformára kialakított, állandó tanteremmel.</p> <p>Felhasznált eszközök: skatulyányi gyufa, fénymásolt hiányos életrajzok, tankönyv, szöveggyűjtemény</p> <p>Időtartam: 45 perc</p>	
KEZDÉS	<p>1. Csoportbontás – gyufaszálak húzásával – a gyufaszálak végét különböző színűre festjük, s a diákok egyszerűen húznak közülük egyet. Az azonos színűek kerülnek egy csoportba aztán. Remek lehetőség a teljesen véletlenszerű csoportalakításra.</p> <p>2. Csapatnév-választás – megkérjük újonnan felállt csapatainkat, válasszanak maguknak nevet a reneszánsz témaköréből (találó elnevezések születnek, pl. Fekete sereg, J.P. Group, Humánok, Reneszéansz, stb.)</p>	3p. 3p.
AKCIÓ	<p>3. Életrajzpótlás – a csapatok Balassi életrajzát kapják meg fénymásolt lapon, melyből a fontosabb információk hiányoznak, ki vannak festve. A tankönyvi életrajzot elolvasva kell a csoportoknak a hiányos adatokat pótolni. A csapaton belüli feladatmegosztás is lehetséges, két fő a személynevekre koncentrálnak, két fő a helyszínekre, másik kettő az esetleges műcímekre. Tudásukat összetéve egészíthetik ki aztán a kapott fénymásolatot.</p> <p>4. Szerep a falon – Balassi kalandos életútjának megismerése után megpróbáljuk feltérképezni, legalábbis elképzelni személyiségét. A csoportok megegyeznek öt külső és öt belső tulajdonságban, melyek szerintük Balassit jellemezheték. Kezdhetik munkájukat egyéni jegyzeteléssel, majd vázlataikat összevetve az öt-öt legmarkánsabb és legtöbbször előforduló külső és belső jellemzőt kilistázzák.</p>	10p. 5p.

INTEGRÁCIÓ	<p>5. Demonstráció – tanári koordinálással a táblára kerülnek a külső és a belső tulajdonságok minden csoporttól. A feltűnő egyezések és különbözőségek rövid közös megbeszélése.</p> <p>6. Jóslás – Balassi verstémáinak közös jóslása</p>	<p>5p.</p> <p>2p.</p>
ÚJRAORIENTÁLÁS	<p>7. Címmeditáció – a diákoknak egy Balassi-verset vetítünk a falra, melynek címét letakarjuk. Arra kérjük őket, próbálják címmel ellátni az olvasott szöveget.</p> <p>8. Csoportmunka ugyanazon verssel – más-más feladattal kínáljuk meg diákjainkat egyazon vers kapcsán:</p> <p>Első csop.: rímképlet – rímpárok kigyűjtése, elemzése Második csop.: cím és szöveg kapcsolata Harmadik csoport: trópusok Negyedik csoport: alakzatok Ötödik csoport: szöveg és életrajz kapcsolata Hatodik csoport: régies kifejezések – ma hogyan mondanám?</p> <p>Ha ennél is több csoportunk van, a nehezebb feladatokat (pl. alakzatok, trópusok keresése) kiadhatjuk két csapatnak is párhuzamosan.</p> <p>9. Demonstráció – az egyes csoportok megoldásainak prezentációja egy-egy szóvivővel, tanári koordinálással, táblavázlat-készítéssel és közös jegyzeteléssel.</p> <p>10. Házi feladat: életrajz alapú interjú Balassi Bálinttal nőügyeiről, koráról, természetéről, istenélményéről, a végvári élet hétköznapjairól...stb.</p>	<p>4p.</p> <p>8p.</p>

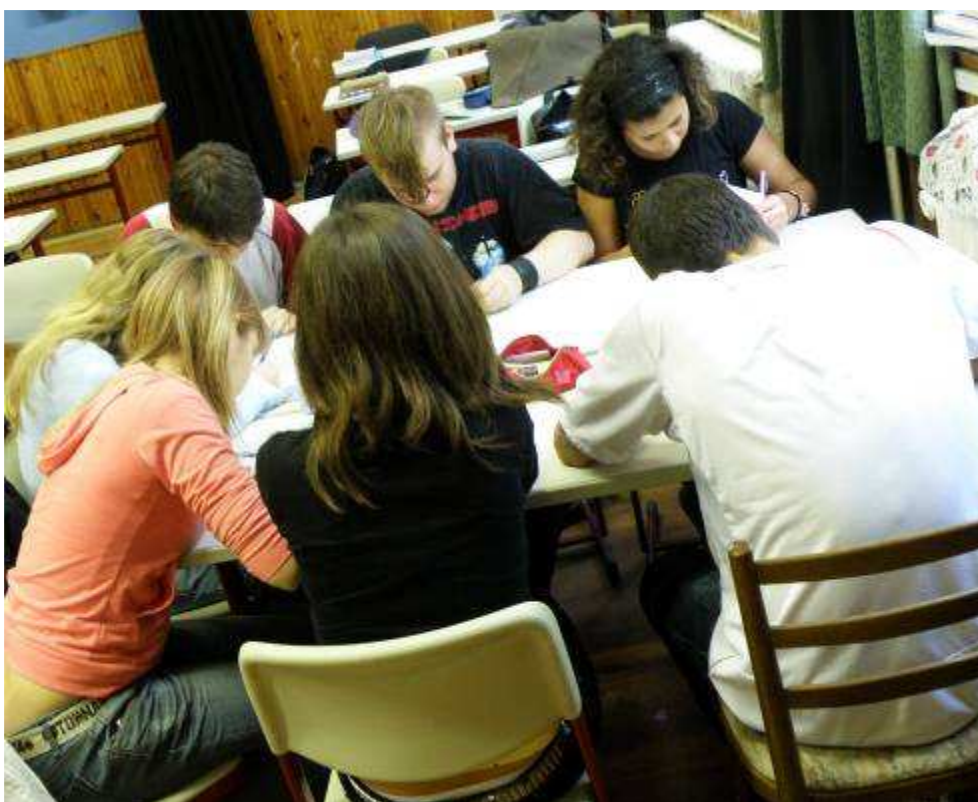

2-3. ÖSSZEFOGLALÓ ÓRA A MAGYAR RENESZÁNSZ TÉMAKÖRÉBŐL

	<p>Cél: Meglévő ismeretek felelevenítése, strukturálása, az elsajátított információk rendszerben láttatása, összefüggések újravázolása</p> <p>Idő-eredmény arányrendszerében elfoglalt szerep: e kooperatív technikákra épülő összefoglaló óra legalább olyan hatékony, s ugyanannyi időt igényel, mint egy hagyományos munkaformákkal operáló tanóra.</p> <p>Fejlesztésre szánt készségek, képességek: logikus gondolkodás, szelektálás és szűrés képessége, együttműködés, szociabilitás.</p> <p>Ajánlott életkor: 15-16 év</p> <p>Helyszín: Tágas tanterem, csoportmunkára kialakított pad együttesekkel. Tudnunk kell előre, hány fős csoportjaink lesznek, ennek megfelelően kell meglévő iskolapadjainkból kis munkaszigeteket alkotni. E munkát célszerű elvégezni már a tanórát megelőző szünetben. Még hatékonyabb a kooperatív oktatás, ha az iskola eleve rendelkezik erre a munkaformára kialakított, állandó tantermekkel.</p> <p>Felhasznált eszközök: idézetes húzókétyák, tankönyv, szöveggyűjtemény teniszlabda</p> <p>Időtartam: 90 perc</p>	
KEZDÉS	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teniszlabda – a tanár indítja a játékot. Említ egy fogalmat, nevet, helyszínt, jelentős évszámot a reneszánsz témaköréből, majd a labdát tovább dobja egy diáknak. A diák, aki a labdát fogadta, ugyanígy tesz, majd ha elhangzott az ő reneszánszhoz kapcsolódó kifejezése, tovább dobja a labdát annak, akit ő választ. Bármit mondhatnak a diákok, ami egyértelműen a reneszánszhoz, mint művelődéstörténeti korszakhoz köthető. Lehet ez híres személy, képzőművész, uralkodó, költő, író, prédikátor, fogalom, történelmi esemény, évszám és a hozzá kapcsolódó történetek, híres reneszánsz központok, egyetemek... stb. 2. Csoportalakítás húzókétyákkal – egy nagy borítékban idézetek találhatóak. Annyi versből valók az idézetek, ahány csoportot a tanár kialakítani kíván, s annyi részre szabottak a versek, ahány főt az adott csoporthoz rendelni szeretnénk. A diákok feladata az, hogy a kihúzott versrészletük folytatását, előzményét megtalálják. A szétszabott töredékek így lassan egészekké teljeseznek, a csoportok pedig kialakulnak. <p>Általam választott versek itt: Janus Pannonius: Búcsú Váradtól/ Pannónia dicsérete/ Egy dunántúli mandulafáról Balassi Bálint: Hogy Júliára találá, így köszöne neki/ Adj már csendességet/ Egy katonaének</p>	5p. 5p.

	3. Közös versolvasás – a megtalált részleteket helyes sorrendbe téve a csoportok felolvassák versüket.	5p.
AKCIÓ	4. Szoborcsoport – a diákok új ülésrendet alakítanak ki új hovatartozásuk alapján. Az így felállt kis társulatok első feladata két-két szoborcsoport megkomponálása. Az egyik műalkotásnak a középkor világát kell idéznie, a másiknak a reneszánszét. Mindkét szoborcsoport címe: AZ EMBER. 5. Demonstráció – a csoportok egymás után prezentálják két-két szoboregyüttesüket. A többiek igyekeznek kitalálni, mit látnak, milyen alakokat ismernek fel a műalkotásokban. Az általános címhez (Az ember) alcímeket keresünk. Megkeressük és rögzítjük azokat a momentumokat, amelyek tipikusan középkorivá vagy jellemzően reneszánszra teszik a szoborcsoportot (témaválasztásában, az alakok elhelyezkedésében, esetleg eszközhasználatában, tekintetében... stb.)	8p. 10p.
INTEGRÁCIÓ	6. T- táblázat – a középkori valamint a reneszánsz ember- és világképről – csoportmunka – a diákok kétszlopos táblázatba rendezik ismereteiket a két művelődéstörténeti korszakról – közösen dolgoznak, mindenki a saját füzetébe ír. 7. Demonstráció – szintézis – csoportmunka tanári koordinálással – közös táblakép-alkotás – a csoportok munkájukat demonstrálják, a tanár az értékelhető megoldásokat a táblán rögzíti, a diákok kiegészítik jegyzetüket, vázlatukat az esetleges új információval.	6p. 6p.
ÚJRAORIENTÁLÁS	8. Tankönyvi információk újrendezése – az egyes csoportok különböző feladatot kapnak ugyanazon tankönyvi passzusra vonatkozóan. A magyarországi reneszánszról foglalkozó fejezetek, valamint az általános korszakbevezető oldalak tanulmányozására lesz szükség. Ezen tankönyvi információkból az egyes csoportoknak az alábbi gyűjtést kell elvégezniük: 1. csop.: fogalmak 2. csop.: személynevek 3. csop.: nevezetes/ fontos helyszínek 4. csop.: műcímek 5. csop.: Balassi Bálint és Janus Pannonius pályaképre vonatkozó információk párba rendezése 6. csop.: Versillusztrációk készítése a tankönyvben szereplő, általunk tanult szövegek valamelyikére – csomagolópapír és színes filctollak segítségével – törekedjenek diákjaink a metaforikus ábrázolásmódra. 9. Demonstráció – szerepeket megosztó csoportprezentációval – az éppen soron következő csoportból egy diák előadja/ felolvassa gyűjtésüket – egy másik diák táblavázlatot készít, egy harmadik esetleges idézetekkel támasztja alá a	20p. 18p.

	<p>mondottakat akár versbéli, akár tankönyvbéli passzusokkal – e hármas szereposztásra már a csoportmunka kezdetén fel kell hívnunk diákjaink figyelmét, hogy idézetekkel és adekvát táblaképpel is készülhessenek prezentációjukra.</p> <p>10. Lehetséges dolgozatkérdések – a diákok lehetséges dolgozatkérdéseket fogalmaznak meg az elmúlt dolgozatok gyakorlatát valamint az összefoglaló óra tapasztalatait és tematikus súlypontjait figyelembe véve.</p> <p>11. Kilépőkártyák – a tanóra vége előtt egy-két perccel minden diák kilépőkártyát kap, melyen röviden értékeli a tanórát és saját csoportjának munkáját. E kilépőkártyán szereplő fontosabb információkra a következő tanóra elején a tanárnak szélszerű reagálnia.</p>	<p>5p.</p> <p>2p.</p>
--	---	-----------------------

4. ISMERETBŐVÍTŐ TANÓRA A KÖZÉPKOR TÉMAKÖRÉBŐL (új világi műfajok a középkorban – lovageposz – lovagregény – geszta – intelem) – RECIPROK TANÍTÁSSAL		
	<p>Cél: Ismeretek bővítése, meglévő információk mozgósítása, tankönyv adekvát anyagának csoportos feldolgozása.</p> <p>Idő-eredmény arányrendszerében elfoglalt szerep: e munkaforma időigényes, és eleinte nem is feltétlenül hatékony. A diákoknak elsőként fejleszteniük kell azon készségeiket, melyek a munkaforma sikeres alkalmazásához elengedhetetlenek.</p> <p>Fejlesztésre szánt készségek: olvasásértés, logikus gondolkodás, beszédkészség, lényegkiemelés képessége, kérdezni tudás, szociális és együttműködési készség.</p> <p>Ajánlott életkor: 15-16 év</p> <p>Helyszín: Tágas tanterem, csoportmunkára kialakított pad együttesekkel. Tudnunk kell előre, hány fős csoportjaink lesznek, ennek megfelelően kell meglévő iskolapadjainkból kis munkaszigeteket alkotni. E munkát célszerű elvégezni már a tanórát megelőző szünetben. Még hatékonyabb a kooperatív oktatás, ha az iskola eleve rendelkezik erre a munkafORMára kialakított, állandó tantermekkel.</p> <p>Felhasznált eszközök: tankönyv, húzókérttyák versidézetekkel</p> <p>Időtartam: 45 perc</p>	
KEZDÉS	<p>1. Csoportalakítás idézetkérttyákkal – egy nagy borítékban idézetek találhatóak. Annyi versből valók az idézetek, ahány csoportot a tanár kialakítani kíván, s annyi részre szabottak a versek, ahány főt az adott csoporthoz rendelni szeretnénk. A diákok feladata az, hogy a kihúzott versrészletük folytatását, előzményét megtalálják. A szétszabott töredékek így lassan egészekké teljeseznek, a csoportok pedig kialakulnak.</p> <p>2. Közös versolvasás – a megtalált részleteket helyes sorrendbe téve a csoportok felolvassák versüket. (Általam itt használt szövegek: Jacopone da Todi: Stabat mater/ ÓMS eredeti és mai átirata/ HB eredetije és mai átirata/ Szent Ágoston: Vallomások –részlet)</p>	5p. 5p.
AKCIÓ	<p>3. Reciprok tanítás – Az osztály négyfős csoportokban dolgozik az óra tetemes részében. A tankönyvben szereplő új anyagrészt kíséreljük meg elsajátítani velük úgy, hogy a tanító szerepet rájuk ruházzuk. Négy tanuló dolgozik tehát egy csoportban. A tanár a feldolgozandó tankönyvi anyagot négy egységre osztja fel. Az egyes egységek feldolgozása a következőképpen zajlik:</p> <p>Első tanuló: félhangosan felolvassa a bekezdést, míg a többiek némán</p>	25p.

	<p>nyomon követik a szövegben a hallottakat.</p> <p>Második tanuló: saját szavaival összefoglalja a bekezdést, és címet ad neki.</p> <p>Harmadik tanuló: kérdéseket intéz csoporttársaihoz, hogy ellenőrizze a megértést (vagyis nem tehet fel ténykérdéseket).</p> <p>Negyedik tanuló: kiemeli a kulcsszavakat a bekezdésből, és vázlatot diktál a füzetbe.</p>	
INTEGRÁCIÓ ÚJRAORIENTÁLÁS	<p>4. Közös ellenőrzés – az egyes csoportokat megbízzuk, hogy négy vázlategységük közül az egyiket (tanár koordinál) osszák meg a többiekkel. Mivel a többi csoport is ugyanazon szöveggel dolgozott, lehetőség nyílik a kölcsönös korrekcióra.</p> <p>5. Házi feladat: Szövegolvasás és –értelmezés: a szöveggyűjteményben fellelhető legenda-, geszta- és intelemrészletek értő olvasása a feladat. Ezután aláhúzással jelölik a diákok azon részeket, melyek igazolják a műfaji definíciók kitételeit (pl. csodás történetegységek a legendában, tanácsadó mondatok az intelemrészletben, stb.)</p>	8 p. 2 p.

Felhasznált irodalom:

- Pethőné Nagy Csilla: Módszertan kézikönyv az irodalomkönyv 9-12. és az irodalomtankönyv a szakközépiskolások számára 9-12. című tankönyvcsaládhoz, Korona kiadó, Budapest, 2005
- Dr Spencer Kagan: Kooperatív tanulás. Ökonet, Budapest, 2004
- A továbbképzés hivatalos jegyzetanyaga

A fotókat a rajtuk szereplő 10.a osztály diákjainak beleegyezésével saját irodalomóráimon készítettem 2008 októberében.